

บทบาทพระสงฆ์ไทยกับการพัฒนาภายใต้กระบวนทัศน์

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*

THE ROLES OF THAI SANGHA ON DEVELOPMENT IN THE ASEAN ECONOMIC COMMUNITY PARADIGM

พระครูรัตนสุตาภรณ์

Phrakrurattanasutaphorn

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

Buddhachinaraj college, Thailand

Corresponding author E-mail: amanichai@gmail.com

วันที่รับบทความ : 2 กุมภาพันธ์ 2566; วันที่แก้ไขบทความ 12 กุมภาพันธ์ 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 28 กุมภาพันธ์ 2566

Received 2 February 2023; Revised 12 February 2023; Accepted 28 February 2023

บทคัดย่อ

การขยายตัวของข้อมูลข่าวสาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจและสังคมเจริญก้าวหน้า ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ก่อตั้งประชาคมอาเซียนขึ้น เพื่อเร่งรัดความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในภูมิภาค โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างกันของ ประชาคมอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ การเปลี่ยนแปลงยุคใหม่เกิดขึ้น พระสงฆ์ก็ต้องปรับบทบาทเพิ่มศักยภาพหลายด้าน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นเชิงรุกมากขึ้น เช่น ด้านความรู้ความเข้าใจประชาคมอาเซียน ด้านความลุ่มลึกในพุทธธรรม ด้านกลยุทธในการสอนธรรมะและนำปฏิบัติธรรม ด้านความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร ด้านการเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา ด้านการทรงไว้ซึ่งความศรัทธา ด้านการเป็นผู้นำ

* พระครูรัตนสุตาภรณ์. (2566). บทบาทพระสงฆ์ไทยกับการพัฒนาภายใต้กระบวนทัศน์ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 1(1), 39-55.

Phrakrurattanasutaphorn. (2023). The Roles of Thai Sangha on Development in the Asean Economic Community Paradigm. Modern Academic Development and Promotion Journal. 1(1), 39-55.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/madpiadp.2023.3>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

แห่งจิตวิญญาณ ด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมเชิงกลยุทธ์ ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรม ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการแก้ปัญหาเศรษฐกิจการเมืองสังคมและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน นอกจากนี้พระสงฆ์จะต้องเตรียมพร้อมกับการกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: พระสงฆ์ไทย, การพัฒนา, กระบวนทัศน์ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

Abstract

The expansion of information, Science and Technology, contributes to Economic and Social progress. Southeast Asia has established the ASEAN Community. For accelerate progress in the Economic, Social and Cultural. Through regional cooperation the 10 ASEAN countries. New changes occur, Sangha need to improve many aspects of the role, the Buddhism is more aggressive as In aspect of understanding the ASEAN Community. In aspect of using English for communication. In aspect of knowledge about Buddhism. In aspect of strategies in Dharma teaching and practices. In aspect of symbols Buddhism. In aspect of living our faith. In aspect of the spiritual leader. In aspect of Publication of Buddha teaching. In aspect of integrating technology for the Buddha teaching. In aspect of roles in helping solve economic, political, social and cultural problems of the ASEAN Community. The Sangha will be prepared with the mission of the Sangha 6 by government, Sangha's Education, Education welfare, propagation Buddhism, public utility, social welfares. For advance the development of Buddhism in the future.

Keywords: Thai Sangha, Development, ASEAN Economic Community Paradigm

บทนำ

อาเซียนก่อตั้งขึ้นโดยการลงนามในปฏิญญาสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Declaration of ASEAN Concord) หรือที่รู้จักอีกชื่อหนึ่งว่าปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) โดยผู้แทนประเทศสมาชิกที่ร่วมนามก่อตั้งอาเซียนมี 5 ประเทศ ได้แก่ นายอาดัม มาลิก รัฐมนตรีต่างประเทศอินโดนีเซีย ตุน อับดุล ราซัค บิน ฮุสเซน รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีกลาโหมและรัฐมนตรีกระทรวงพัฒนาแห่งชาติมาเลเซีย นายนาซิโซ ราโมส รัฐมนตรีต่างประเทศฟิลิปปินส์ นายเอส ราซาร์ตันัม รัฐมนตรีต่างประเทศสิงคโปร์ และ พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันต์ รัฐมนตรีต่างประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510 ณ วังสราญรมย์ กรุงเทพมหานคร

อาเซียนก่อตั้งขึ้นเพื่อเร่งรัดความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในภูมิภาคโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างกันส่งเสริมพื้นฐานและเสถียรภาพในภูมิภาค โดยยึดหลักความยุติธรรมและกฎเกณฑ์ของกฎบัตรสหประชาชาติ ส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ และวิทยาศาสตร์ รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

ในเวลาต่อจากนั้น ประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เข้ามาเป็นสมาชิกเพิ่มเติม ได้แก่ บรูไนดารุสซาลามเข้ามาเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ.2527 เวียดนามเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2538 ลาวและพม่าเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2540 และกัมพูชาเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2542 เมื่อรับกัมพูชาเข้ามาเป็นสมาชิกทำให้อาเซียนมีสมาชิกรวม 10 ประเทศ

ประชาคมอาเซียน เปรียบกับการเป็นครอบครัวเดียวกันของประเทศสมาชิกอาเซียน ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 พร้อมกับมีการร่วมลงนามในปฏิญญาให้เป็นประชาคมเดียวกันให้สำเร็จภายใน พ.ศ.2558 พร้อมกับมีการแบ่งประชาคมย่อยออกเป็น 3 ประชาคม หรือ 3 เสาหลัก คือ

- 1.ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community – APSC)
- 2.ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economics Community – AEC)
- 3.ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (Asean Socio-Cultural Community – ASCC)

ทั้งนี้ การเข้าร่วมของประเทศสมาชิกใหม่เหล่านี้สอดคล้องกับปฏิญญาอาเซียน ซึ่งระบุไว้ว่าอาเซียนพร้อมรับทุกประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่พร้อมที่จะรับเป้าหมาย หลักการและวัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นสมาชิก

ต้องยอมรับว่าเรื่องประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนถือว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนไทยส่วนใหญ่ ดังนั้นการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของไทยย่อมมีผลกระทบแน่นอนทั้งพระสงฆ์และฆราวาส เมื่อมีการประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเป็นทางการแน่นอนผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบก็ย่อมตามมา ผู้ที่มีการเตรียมตัวย่อมได้เปรียบ หากพระสงฆ์ไม่มีการเตรียมความพร้อม ไม่สร้างกระบวนการทัศนในการพัฒนา ความก้าวหน้าของพระพุทธศาสนาในการดำรงคงอยู่และการขยายผลย่อมเป็นไปได้ยาก ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ผู้เขียนจึงเลือกที่จะเขียนบทความวิชาการเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ไทยกับการพัฒนาภายใต้กระบวนการทัศนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” เพื่อเตรียมความพร้อมของพระสงฆ์ในการเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

กลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ประกอบไปด้วยสถาบันทางสังคมจาก 10 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สถาบันที่มีความใกล้ชิดกับคนในสังคมมากที่สุดและเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมก็คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนา โดยเฉพาะสถาบันศาสนานั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าประชาชนส่วนใหญ่ของสังคมไทยนั้นนับถือพระพุทธศาสนา มีพระสงฆ์ทั่วประเทศมีประมาณ 300,000 กว่ารูป มีวัดอยู่ทั่วประเทศประมาณ 30,000 กว่าวัด ประชาชนส่วนมากยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา กว่า 90 % ถือได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชาติเป็นอย่างมากและยังแสดงถึงสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ เป็นที่มาของวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี และการขัดเกลาทางสังคมถ้าพิจารณาองค์ประกอบของพระพุทธศาสนานั้นได้แก่ พระพุทธเจ้าซึ่งเป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง พระธรรมคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และมีพระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่ธรรมะให้แก่อุบาสกอุบาสิกาหรือประชาชน ดังนั้นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนาที่เป็นพื้นฐานของสังคม และพระภิกษุสงฆ์ก็มีบทบาทกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม จะเห็นได้ว่าไม่สามารถแยกออกจากกันได้ (พระมหาอนุศักดิ์ จันทราลักษณ์, 2558 : 73) วัดจึงเป็นศูนย์กลางแห่งการรวมจิตใจของบรรดาพุทธศาสนิกชนทำหน้าที่ในการวางรากฐานความเจริญให้แก่สังคม ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่น

ความมั่นคงให้แก่สังคมช่วยลดปัญหาสังคมส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุมทางสังคมหรือกล่าวได้ว่าวัดเป็นศูนย์กลางของศาสน เป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา และเป็นศูนย์กลางแห่งการศึกษาเรียนรู้และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ผู้คนใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต และเป็นเอกลักษณ์ของสังคม ซึ่งจะพบได้จากการแสดงออกทางศิลปะขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี เป็นต้น

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานมีสถาบันที่อยู่คู่บ้านคู่เมืองของคนไทยประกอบด้วย 3 สถาบันคือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะสถาบันศาสนา ชาวไทยโดยส่วนมากได้นับถือพระพุทธศาสนามาเป็นเวลายาวนานพระพุทธศาสนาจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของคนไทยมาทุกยุคทุกสมัย พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ความรู้ แสดงพระธรรมเทศนา เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณให้แก่ประชาชน เพื่อที่จะได้รับทราบได้เข้าใจและนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติ การแสดงบทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างกระบวนการพัฒนาจึงมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนากับสังคมไทยในสายตาชาวอาเซียน

พระสงฆ์จะต้องมีการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะประเทศไทยได้เป็นหนึ่งในประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร พระสงฆ์ก็ต้องปรับตัวกับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้วย เนื่องจากประชาคมอาเซียนมีหลากหลายหลายประเทศ เช่น พม่า ลาว กัมพูชา และสิงคโปร์ มีวัดและสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนา และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเหล่านี้ก็นับถือพระพุทธศาสนา ภาษาที่จะใช้ในการติดต่อสื่อสารหรือการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนากับพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในประเทศเหล่านี้ ก็ต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารพูดคุย สร้างความร่วมมือในการพัฒนาประเทศในภูมิภาคเศรษฐกิจอาเซียน

ทั้งนี้พระสงฆ์ไทยเป็นบุคคลผู้บทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในฐานะเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับนับถือให้เป็นบุคคลสำคัญของสังคม และเป็นผู้ที่นำเคารพนับถือของประชาชน ในฐานะศาสนทายาทหนึ่งในพระรัตนตรัย พระสงฆ์จึงต้องพัฒนาตนเองก่อน แล้วจึงนำศาสตร์และศิลป์ที่ตนได้ศึกษาอย่างถ่องแท้แล้วไปใช้เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนา อย่างไรก็ตามภารกิจเดิมที่ของพระสงฆ์ที่ยังต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้เกิดมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุด คือ ภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตาม

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ เพื่อให้พระสงฆ์มีวิสัยทัศน์กว้างไกล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่ถือว่าเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบทุนนิยม ทุกองค์กรต่างล้วนให้ความสำคัญเรื่องการบริหาร “คน” โดยการพึ่งพิงทุนมนุษย์ (Human Capital) ซึ่งต้องประกอบไปด้วยการจัดการ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Competency) และประสบการณ์ (Experiences) นอกจากนั้นพระสงฆ์จะต้องนำหลักการบริหาร มี 4 M ที่สำคัญมาใช้ในการประกอบการพัฒนา คือ Man (คน) Machine (เครื่องจักร) Money (เงินทุน) และ Material (วัสดุ) และเชื่อว่า M ที่สำคัญที่สุดคือ Man (คน) เพราะคนสามารถหาเครื่องจักร หาเงิน และหาวัสดุมาได้ หากเราทำให้คนนั้นเป็นคนเก่งคนดีแล้ว เชื่อแน่ว่าพระสงฆ์จะมีบทบาทสร้างจุดยืนที่โดดเด่นให้กับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ดังนั้นกลยุทธ์ที่จำเป็นสำหรับการขับเคลื่อนภารกิจทั้ง 6 ประการนั้น ควรดำเนินการในเรื่องของความรู้ความเข้าใจประชาคมอาเซียน ความกลมเกลียวในพุทธธรรม กลยุทธ์ในการสอนธรรมะและนำปฏิบัติธรรม ความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร การเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา การทรงไว้ซึ่งความศรัทธา การเป็นผู้นำแห่งจิตวิญญาณ การเผยแผ่ศาสนา ธรรมเชิงกลยุทธ์ การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาธรรม การส่งเสริมและสนับสนุน การแก้ปัญหาเศรษฐกิจการเมืองสังคมและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน

บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนา

บทบาทเป็นการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาตามหน้าที่หรือตำแหน่งที่เป็นอยู่ในขณะนั้น เพื่อให้เป็นที่รู้เห็นของบุคคลอื่น และการแสดงออกนั้นอาจจะตรงกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ก็ได้ ฉะนั้นบทบาทจึงแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึงบทบาทที่ได้กระทำจริง และบทบาทที่คาดหวัง หมายถึง บทบาทที่ควรจะทำ ซึ่งจำแนกได้ 2 ลักษณะ (ประกอบมี โคตรกอง, 2541 : 1) ได้แก่ (1) บทบาทตามหลักการทฤษฎีหรือบทบาทที่สังคมคาดหวัง หมายถึง บทบาทที่อยู่ในระดับของความคิดหรือทัศนคติ โดยคิดว่าบุคคลที่มีสถานภาพเช่นนี้ควรมีพฤติกรรมอย่างไร จึงจะถูกต้องเหมาะสม ซึ่งเป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมแต่ละสังคมหรือองค์กรที่ได้กำหนดไว้ว่า ควรจะเป็น เช่น บทบาทความเป็นพ่อ บทบาทความเป็นแม่ บทบาทความเป็นลูก บทบาทความเป็นครู เป็นต้น (2) บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลได้กระทำอยู่จริงในสถานการณ์

ต่างๆ ในชีวิตประจำวันซึ่งอาจเป็นไปตามบรรทัดฐานหรือตามที่ทางสังคมคาดหวังหรือไม่ก็ได้ อาจเป็นบทบาทที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ เช่น บทบาทของผู้ใหญ่บ้าน ถ้าเป็นบทบาทตามหลักการ ทฤษฎีแล้วจะต้องเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเสียสละรับผิดชอบหน้าที่ เป็นต้น แต่ในความเป็นจริงผู้ใหญ่บ้านอาจมีบทบาทที่ปฏิบัติจริง โดยเป็นผู้นำที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วน ตนหรือพวกพ้อง ชอบโกงกิน เป็นต้น (พญา สายหู, 2529 : 7) พระสงฆ์จึงเป็นสถานะหนึ่งใน สังคมที่ถูกสังคมกำหนดบทบาทให้แสดงในทางที่ขอบสร้างสรรค์ และถูกคาดหวังจากสังคม รอบด้านจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) การแสดงบทบาทที่เหมาะสม จำเป็นต้อง (1) มีความเข้าใจในบทบาทที่ตนเองแสดงหรือปฏิบัติ (2) มีประสบการณ์ที่ต้อง แสดงบทบาทเป็นอย่างดี และ (3) มีบุคลิกภาพที่น่าศรัทธา

อย่างไรก็ตามทุกสังคมพยายามให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์หรือมี ความพยายามที่จะพัฒนา (Development) ไปในทางที่ดีที่สุด โดยการพัฒนาอันนี้มีรากฐาน มาจากความสนใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าสังคมและวัฒนธรรมของมนุษยชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ด้วยสาเหตุต่างๆ หลายประการ เช่น (โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, 2536 : 14-15) การเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population Change) การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน (Isolation and Contact) โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Structure) ระดับของความรู้และ เทคโนโลยี (Knowledge and Technology) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น เช่น การเล็งเห็นความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงหรือนโยบายของผู้นำประเทศ เป็นต้น

ดังนั้นจากปรากฏการณ์เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเราจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นเรื่องตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยไม่อาจหลีกเลี่ยง ได้ การพิจารณาเรื่องการเปลี่ยนแปลงจึงต้องทำความเข้าใจทั้งในด้านทิศทางของการ เปลี่ยนแปลง (Direction) ขนาดของการเปลี่ยนแปลง (Magnitude) ระยะเวลาที่เกิดการ เปลี่ยนแปลง (Time) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Change & Resistance to Change) พระสงฆ์จะต้องเตรียมพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง 10 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ถึงแม้ว่ากลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ยังเป็นเพียงกรอบความตกลงทางการค้าจากเวทีการเจรจาของกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งมุ่งเน้นเพียงความร่วมมือทางการค้าเพื่อชะลอการเปิดเสรีฯ ซึ่งสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศยุโรปพยายามจะรุกเข้ามาในตลาดของภูมิภาคนี้ การรวมกลุ่มกันเพื่อความเข้มแข็งจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ด้วยการทำงานร่วมกันอย่างยาวนานของอาเซียน มีการส่งเสริมความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในหลายระดับ จึงได้พัฒนาต่อยอดเป็นมากกว่าเรื่องทางการค้าหรือเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังวางรากฐานที่จะเปิดประตูไปสู่ความร่วมมือทางด้านการศึกษาด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนช่วยเหลือกันในมิติทางสังคม การเดินทางไปมาหาสู่กันได้อย่างสะดวกสบายมากขึ้น

จากประเด็นดังกล่าวจะเห็นว่ากลุ่มประเทศเศรษฐกิจอาเซียน นอกเหนือจากการเจรจาเรื่องการค้าขายในภูมิภาคนี้แล้ว ยังพัฒนาไปมากกว่าเรื่องการค้าขายหรือเศรษฐกิจ นั่นก็คือการเปิดประตูไปสู่ความร่วมมือทางด้านการศึกษา ด้านการส่งเสริมศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นพระสงฆ์ไทยจะต้องเตรียมพร้อมในการพัฒนาตนเองโดยการศึกษาค้นคว้าให้มีความสำคัญกับความรู้ทางด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยผ่านการค้นคว้าผ่านสื่อการเรียนรู้ต่างๆ หรือขอรับการสนับสนุนในขอรับข้อมูลจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ยังมีสถาบันการศึกษาที่ถือว่าการจัดการศึกษาสำหรับพระสงฆ์โดยตรง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน คือ 1.เพื่อเป็นสถานศึกษาของพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป 2.เพื่อเป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิและของต่างประเทศ 3.เพื่อเป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา และในปัจจุบันได้มีการเปิดทำการเรียนการสอนในหลักสูตรนานาชาติเป็นการเปิดโอกาสการเรียนรู้สู่โลกกว้างมากขึ้น

2. ความรู้ลึกในพุทธธรรม

หน่วยงานด้านการศึกษาถือเป็นอีกหนึ่งหน่วยงานที่เป็นหัวใจสำคัญในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเฉพาะในส่วนของการพัฒนาองค์ความรู้ให้มีความเป็นสากล และสามารถดึงดูดประชาชนในประเทศแถบอาเซียนให้เข้ามาเรียนรู้พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ดังที่ สมเกียรติ เรืองอนันต์เลิศ ได้ศึกษาเรื่องการเปิดรับธรรมะในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการสัมภาษณ์นักเผยแผ่ธรรมะ จำนวน ๗ รูป/ท่าน ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักและวิธีการในการเผยแผ่ธรรมะของนักเผยแผ่ธรรมะ พระพิสารธรรมพาที (พยอม กลฺยาโณ) กล่าวว่า ต้องมีความรู้ โดยมีพื้นฐานมาจากศึกษา บวชเรียนในเรื่องที่ถูกต้อง ไม่เบี่ยงเบนไปทางไสยศาสตร์ ต้องรู้ให้พอ รู้ให้มั่นใจ ประพฤติได้ในสิ่งที่รู้วิธีการก็คือ การพูดให้เป็น ทำให้ดูอยู่เป็นสุขให้เห็น หรือทำงานให้เป็นตัวอย่าง ต้องมีบุคลิกดี มีความตั้งใจดี มีความเข้าใจในวิธีที่จะทำให้คนสนใจได้เป็นอย่างดี

2. สถานการณ์เกี่ยวกับความเชื่อของพุทธศาสนิกชนคนไทยในสังคมเมืองและชนบท แพทย์หญิงอมรา มะลิลา กล่าวว่า ชาวพุทธส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านพุทธศาสนาเท่าที่ควร และมองพุทธศาสนาแบบไม่เป็นวิทยาศาสตร์ คนต่างจังหวัดโดยเฉพาะในแถบภาคอีสาน มีความเชื่อและปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนามากกว่าคนในกรุงเทพฯ ซึ่งสังคมเองมักพบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติดของสงฆ์

3. การกำหนด การวิเคราะห์ และการเปิดรับธรรมะของกลุ่มเป้าหมาย พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) กล่าวว่า จากการรับนิมนต์ เพื่อไปแสดงธรรม มิได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายเองและเพื่อให้เกิดผลดีอย่างกว้างขวางในเวลาอันรวดเร็ว จะใช้วิธีเทศน์สอนผู้บังคับบัญชาระดับผู้ใหญ่หรือผู้มีปัญญา ซึ่งจะมีผลไปถึงผู้ใต้บังคับบัญชาได้ง่าย

4. สื่อที่ใช้ในการเผยแผ่และแนวคิดในการเลือกสื่อ พระภาวนาวิริยคุณ (ทัตตชีโวภิกขุ) กล่าวว่า อันดับแรกเกิดจากสื่อบุคคลที่อยู่รอบๆตัว โดยการสอนให้มีธรรมะเกิดขึ้นในครอบครัวก่อนจึงจะมีผลมากในการปลูกฝังคุณธรรม โดยมีความเห็นว่าสิ่งที่ดีที่สุดโดยพื้นฐานคือตัวของผู้เผยแผ่เองที่จะเป็นต้นแบบแก่ชาวโลกได้ เช่น พระพุทธเจ้าก็นำตนเองเป็นสื่อ หากการมองในแง่ทั่วไปสื่อทุกชนิดใช้ได้หมด แต่ก็ยังไม่เกิดประโยชน์หากผู้ที่จะเผยแผ่ยังปฏิบัติไม่ได้

5. เกี่ยวกับสื่อสมัยใหม่ในยุคข้อมูลข่าวสารต่อการเผยแผ่และการเปลี่ยนแปลงการใช้สื่อ พระภาวนาวิริยคุณ (ทัตตชีโวภิกขุ) กล่าวว่า บทบาทของการสื่อสมัยใหม่นั้นมีผลต่อการเผยแผ่แต่หากแยกแยะไม่ออกก็อาจจะนำไปใช้ในทางที่ผิด ซึ่งประการสำคัญโดยพื้นฐานต้องพิจารณาให้เห็นก่อน ขณะนี้มีการใช้อยู่ก็คือ พระไตรปิฎก คอมพิวเตอร์อยู่ในแผ่นซีดีรอม (CD ROM) แจกจ่ายเผยแผ่แก่องค์กรต่างๆไปแล้ว

6. แนวคิดในการเลือกเนื้อหา การปรับเนื้อหาให้เข้ากับยุคสมัยและเนื้อหาที่ใช้ พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) กล่าวว่า ต้องเป็นการให้ความรู้ว่าจะอะไรดีมีประโยชน์ ชี้แจงเหตุผลที่ถูกที่ควรให้เกิดความเข้าใจ ไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยน เพราะเนื้อหาธรรมะมี

ความทันสมัยอยู่แล้ว ขึ้นอยู่กับวิธีการเทศน์ที่น่าสนใจ ไม่ยืดตายด หากมีการคัดแปลงอาจเป็นละครธรรมะ ซึ่งก็ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ (โครงการธรรมศึกษาวิจัย, 2559)

3. กลยุทธ์ในการสอนธรรมะและนำไปปฏิบัติธรรม

การสอนธรรมะเป็นหัวใจหลักของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า จะต้องปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติฝึกหัดขัดเกลากิเลสและการเผยแผ่พระพุทธศาสนามี 6 ประการ คือ

1. อนุปวาโท ไม่ไปว่าร้ายกัน ผู้เผยแผ่คำสอนจะต้องไม่โจมตี ไม่นินทาใคร
2. อนุปมาโต ไม่ไปล้างผลาญกัน ไม่เผยแผ่ศาสนาด้วยการฆ่า และต้องไม่ทำให้ใครเดือดร้อน
3. ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร สำรวมในพระปาฏิโมกข์ เว้นข้อที่ได้ตรัสห้ามไว้ และทำตามข้อที่ทรงอนุญาต
4. มตตญฺญตา จ ภตตสมี ต้องรู้จักประมาณในการกิน การใช้เครื่องอุปโภคบริโภค ทุกอย่าง
5. ปนตฺยจ สยนาสนํ เลือกที่นั่งที่นอนในที่สงบ เพื่อให้ตนเองมีโอกาสในการบำเพ็ญเพียรเต็มที่
6. อธิจิตฺเต จ อาโยโค ประกอบความเพียรในการทำใจหยุดนิ่งอยู่เสมอ มุ่งทำตนให้หลุดพ้นจากกิเลส

พระสงฆ์นอกจากจะเป็นผู้แสดงธรรมและเป็นผู้นำพาปฏิบัติธรรมแล้ว ประการสำคัญคือ พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตนให้น่าเคารพเลื่อมใส กลยุทธ์ที่พระสงฆ์จะนำมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียนนั้น เนื่องจากจะต้องพบเจอกับผู้คนจากหลายชาติพันธุ์ ศาสนา ที่มีประเพณีวัฒนธรรมแตกต่างกัน ถ้าไม่รู้จักหลักและวิธีการเป็นอย่างดีแล้ว การเผยแผ่พระพุทธศาสนาอาจจะไม่บรรลุประสิทธิผล สิ่งที่พระสงฆ์ควรเตรียมความพร้อมในการสร้างกลยุทธ์ในการเผยแผ่ คือการนำหลัก SWOT Analysis มาเป็นเป็นการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองหรือเหตุการณ์ในปัจจุบัน เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการเผยแผ่ธรรมะสู่สภาพที่ต้องการในอนาคตด้วย

4. ความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร

พระสงฆ์สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเพื่อหวังผลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่จะสร้างความเข้าใจหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างเช่นในปัจจุบันพระสงฆ์ก้าวหน้าทางด้านวิชาการเป็นอย่างมาก การแสดงพระธรรมเทศนาได้ก็เปลี่ยนแปลงตามไปตามยุคตามสมัยด้วย เช่น การแสดงธรรมะภาคภาษาอังกฤษ และการแสดงธรรมะให้หลากหลายภาษาได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ในการสื่อสารที่พระสงฆ์จะต้องได้นำมาใช้ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งเป็นภาษาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก คือ ภาษาอังกฤษ ในยุคปัจจุบันนี้ถือว่าง่ายต่อการศึกษาเรียนรู้เพราะเป็นยุคของโลก “โลกาภิวัตน์” (Globalization) ซึ่งเป็นยุคแห่งโลกไร้พรมแดน การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ก็เช่นเดียวกัน พระสงฆ์สามารถพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาอังกฤษของตนเองได้โดยการเรียนรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic media) ที่เป็นสื่อที่บันทึกสารสนเทศด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์อาจอยู่ในรูปของสื่อบันทึกข้อมูลประเภทสารแม่เหล็ก เช่น แผ่นจานแม่เหล็กชนิดอ่อน (floppy disk) และสื่อประเภทจานแสง (optical disk) บันทึกอักขระแบบดิจิทัลไม่สามารถอ่านได้ด้วยตาเปล่า ต้องใช้เครื่องคอมพิวเตอร์บันทึกและอ่านข้อมูล เป็นสื่อการเรียนการสอนที่เกิดจากวิวัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโทรคมนาคม การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนการสอนจะออกมาในลักษณะของสื่อประสมหรือมัลติมีเดีย (Multimedia) แสดงผลออกมาหลายรูปแบบตามที่โปรแกรมไว้ เช่น มีเสียง เป็นภาพเคลื่อนไหว สามารถให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีขึ้น ดังนั้นพระสงฆ์จึงต้องใช้โอกาสนี้ในการพัฒนาตนเองทางด้านภาษาอังกฤษและอีกหลากหลายภาษาเพื่อนำความรู้และข้อมูลข่าวสารไปใช้ในการพัฒนาพุทธบริษัททั้ง 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา และประชาชนทั่วไปได้เป็นอย่างดี

5. การเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา

พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้รู้และเป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดกลยุทธ์ทางพระพุทธศาสนาให้แก่พุทธศาสนิกชนแล้ว สิ่งหนึ่งที่เป็นประการสำคัญแสดงให้เห็นถึงบ้านนี้ เมืองนี้เป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา นอกจากหลักวิธีการปฏิบัติแบบชาวพุทธที่แสดงถึงเอกลักษณ์แล้ว สิ่งที่ยอมรับกันมากและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปก็คือ รูปธรรมจักร อันหมายถึง วงล้อ คือ พระธรรมที่หมุนไปยังที่ต่างๆ เหมือนธรรมะที่นำไปสอนในที่ต่าง ๆ แล้วยังความสันติสุขให้เกิดขึ้นในที่นั้นๆ ในธรรมจักรนั้น ประกอบด้วยซี่ล้อ 8 ซี่ แต่ละซี่มีความหมายถึงองค์ของอริยมรรคแต่ละองค์

วงล้อที่จะหมุนเวียนและกระแทกกระทั้นกับพื้นนั้นหมายถึง ทุกข์และสมุทัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนเกิดมาแล้วจะต้องประสบ ดุมที่เป็นศูนย์กลางและสงบนิ่งไม่หมุน หมายถึง จุดหมายสูงสุดคือ นิโรธหรือนิพพาน ในพิธีสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชาจะมีการประดับธงธรรมจักรตามสถานสำคัญต่าง ๆ ส่วนในประเทศลังกาใช้สัญลักษณ์ คือ ธงฉัพพรรณรังสี คำว่า "ฉัพพรรณรังสี" แปลว่ารังสี 6 สี ซึ่งกล่าวกันว่าแผ่ออกจากพระกายของพระพุทธเจ้า คือ สีเขียว สีเหลือง สีแดง สีขาว สีแสด และสีเหลืองประภัสสร (คือ สีทั้ง 5 ข้างต้นรวมกันเหลืองพราวเหมือนแก้วผลึก) ในธงเมื่อถึงช่วงแบ่งของสีที่ 6 ก็จะนำเอาสีทั้ง 5 สีข้างต้นมาเรียงแบ่งกันให้ได้รวมทั้ง 5 สี เป็นสีที่ 6 "ฉัพพรรณรังสี" หรือ "รังสี 6 สี" นั้น ย่อมแสดงถึงความที่พุทธศาสนิกชนยกย่อง พระพุทธเจ้าบรมศาสดาว่า "เป็นผู้ประทานความสว่างในทิศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเสด็จไปในที่ไหนก็ทำปัญญาจักขุดวงตา คือ ปัญญาของมหาชนในที่นั้น ๆ ให้เกิดให้สว่างไสว ไม่มีดมนหลงผิดเพราะตกเป็นทาสของอวิชชา ตัณหา และ อุปาทาน

สำหรับในประเทศไทย จะนิยมธงสัญลักษณ์ของศาสนาพุทธที่ใช้โดยทั่วไปคือ ธงธรรมจักร อันหมายถึง ธรรมะที่นำไปสอนในที่ต่างๆ แล้วยังความสันติสุขให้เกิดขึ้นในที่นั้นๆ ลักษณะธงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าสีเหลืองแก่ ตรงกลางเป็นรูปพระธรรมจักรสีแดง สิ่งเหล่านี้จะให้เกิดผลสัมฤทธิ์ พระสงฆ์จะต้องสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วน

6. การทรงไว้ซึ่งความศรัทธา

“ปฏิบัติ ศรัทธางาม ปฏิบัติราม ศรัทธาจม” สิ่งที่จะดำรงทรงไว้ซึ่งความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไปไว้ได้ สิ่งที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติคือ **1.ความเป็นสุปฏิปันโน** พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตามรอยพระบาทของพระพุทธเจ้า **2.ความอุชุปฏิปันโน** พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติตรง ไม่ปฏิบัติลวงโลก ไม่ปฏิบัติเพ้อโอ้อวด ปฏิบัติตรงต่อพระพุทธเจ้า และพระสาวกด้วยกัน ไม่อำพรางความในใจ ไม่มีแรงอน **3.ความเป็นญายปฏิปันโน** พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติมุ่งธรรมเป็นใหญ่ ปฏิบัติถือความถูกต้องเป็นสำคัญ และปฏิบัติเพื่อความตรัสรู้ **4.ความสามีจิปฏิปันโน** พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติที่น่านับถือ สมควรได้รับความเคารพ ปฏิบัติชอบอย่างยิ่ง และปฏิบัติดีที่สุด **5.ความอาหุเนยโย** พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ควรแก่สิ่งของค่านับ คือ ควรได้รับสิ่งของที่เขานำมาถวาย เพราะท่านมีคุณสมบัติ 4 ประการ ดังกล่าวแล้วข้างต้นนั้น **6.ความเป็นปาหุเนยโย** พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ คือ

ผู้ปฏิบัติงานเช่นนี้ เมื่อท่านไปในบ้านเมืองโดยอ้อมเป็นผู้สมควรแก่การต้อนรับเหมือนการต้อนรับแขกผู้มีเกียรติ พระสงฆ์อยู่ในฐานะนั้น **7.ความเป็นทักษิณีย** พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ควรแก่ทักษิณาควรแก่สิ่งของทำบุญนั้นๆ **8.ความเป็นอัญชลีกรณีย** พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ควรแก่การทำอัญชลี คือ ทำให้ผู้ให้มีความรู้สึกว่าได้ไหว้ผู้ที่มีความคุณธรรมสมควรแก่การไหว้ ทั้งเป็นการช่วยให้ผู้ให้เจริญด้วยพรทั้ง 4 ประการ อันได้แก่ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ด้วย **9.ความเป็นอนุตตรัง ปญญิกเขตตัง โลกัสสะ** พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นเนื่อนาบุญของโลก คือ พระสงฆ์เป็นผู้บริสุทธิ์ ทักษิณาที่บริจาคแก่พระสงฆ์ย่อมมีอานิสงส์มาก เปรียบเหมือนนามีดินดีและน้ำดำ พืชที่หว่านไปย่อมให้ผลไพบูลย์ จึงเป็นที่บำเพ็ญบุญของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

7. การเป็นผู้นำแห่งจิตวิญญาณ

พระสงฆ์จะต้องทำประโยชน์ให้กับพระพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนสงฆ์และสังคมไทย ในฐานะที่เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นปราชญ์ทางด้านจิตวิญญาณ เพราะพระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เป็นผู้ศึกษาเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม และโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันพระสงฆ์จะต้องยกระดับของตนให้สูงยิ่งขึ้นกว่าในอดีต คือ มีศรัทธา อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา เสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมในทุกๆ ศาสตร์

นอกจากนั้นพระสงฆ์ยังต้องมีการดำเนินกิจกรรมที่เรียกว่าการแบ่งบทบาทหน้าที่ทางสังคมของ 3 สถาบันหลัก ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บ ว ร) ซึ่งกรอบคิดใหม่ที่มุ่งให้ชุมชนท้องถิ่น และทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง สร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่าง บ้านและโรงเรียน เช่น การจัดโครงการสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โครงการลานธรรม ลานปัญญา เป็นต้น ที่เป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจให้กับประชาชน

8. การเผยแพร่ศาสนธรรมเชิงกลยุทธ์

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ต่อมาประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราชผู้ปกครองประเทศอินเดียในสมัยนั้น มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามาก พระองค์ได้ทรงให้ความอุปถัมภ์โดยทรงจัดให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 3 ขึ้น ในปี พ.ศ.236 ณ วัดอโศการาม นครปาฏลิบุตร แคว้นมคธ (ปัจจุบันคือเมืองปัตนะ เมืองหลวงของรัฐพิหาร) ทรงอาราธนาพระโมคคัลลิตบุตรติสสเถระเป็นประธาน

หลังจากสังคายนาร้อยกรองพระธรรมวินัยเสร็จสิ้นแล้ว พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ ได้จัดคณะพระธรรมทูตออกเป็น 9 คณะแล้วส่งไปประกาศพระพุทธศาสนาในดินแดนต่างๆ โดยเฉพาะสายที่ 8 เป็นสายสำคัญในประชาคมอาเซียน เป็นสายที่พระโสณเถระและพระอุตตรเถระ เป็นหัวหน้านำพาคณะสงฆ์ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งปัจจุบันคือ ประเทศในคาบสมุทรอินโดจีน เช่น พม่า ไทย ลาว เขมร เป็นต้น โดยมีเป้าหมายหลักคือ เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย และเพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก

กระบวนการทัศนการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสงฆ์ในประเทศไทยก็ได้รับการสืบทอดและพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย ซึ่งวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ไทยถือเป็นรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาในลักษณะต่างๆตามจุดประสงค์ทั้งในแง่การให้ความรู้และเพื่อโน้มน้าวใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นเข้าสู่ความเลื่อมใสศรัทธาในหลักธรรมคำสอนแล้วนำมาสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผล

9. การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาธรรม

โลกยุคปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบอินเทอร์เน็ตถือเป็นปัจจัยสำคัญของการเผยแผ่ศาสนาธรรม พระสงฆ์จึงมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือนี้ให้เกิดประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะหากจะใช้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเดิมอาจเข้าถึงสังคมยุคใหม่หรือคนรุ่นใหม่ที่เป็นเด็กเยาวชนและประชาชนก็ไม่ได้ เพราะสังคมสมัยปัจจุบันประชาชนไม่ค่อยมีเวลาไปปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์หรือศึกษาพระธรรมคำสอนที่วัดเหมือนสมัยอดีตที่ผ่านมา การเผยแผ่พระธรรมคำสอนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต เช่น Facebook, Messenger, Line, Skype, QQ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับพระสงฆ์ที่สามารถทำให้เข้าถึงประชาชนได้ง่ายและกว้างขวางมากที่สุด ไม่จำกัดเวลา และสถานที่ ผู้ใช้อยู่ที่ไหนเวลาใดก็สามารถที่จะเข้าไปศึกษาพระธรรมคำสอนได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะอยู่ที่ทำงาน ที่บ้าน หรืออยู่ในต่างประเทศก็ตาม แต่เราอย่าลืมว่าดาบมีสองคม การใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน หากเราใช้ในทางที่ผิดอาจจะเกิดผลกระทบกับเราได้เช่นกัน

10. การส่งเสริมและสนับสนุนการแก้ปัญหาเศรษฐกิจการเมืองสังคมและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน

พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบต่อกันมาตั้งแต่ พระราชาวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์ใน

ปัจจุบันนี้มิได้อยู่อย่างตัวใครตัวมัน แต่พระสงฆ์ได้กลายเป็นสถาบันศาสนา ซึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ (พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2527: 56-57) คือ บทบาทหรือหน้าที่ของตนเองของพระสงฆ์ ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ได้ทรงปรารภถึงฐานะหรือกิจที่พึงกระทำของพระสงฆ์ 2 ประการ คือ (1) คັນธธุระ หมายถึง การศึกษาถึงหลักธรรมต่าง ๆ ที่พระองค์ได้แสดงไว้จนสามารถจำได้ บอกกล่าวและถ่ายทอดได้ เรียกว่า บทบาทในการศึกษา และ (2) วิปัสสนาธุระ หมายถึง การปฏิบัติ การพิจารณาถึงทุกขลักษณะ อนิจจลักษณะ และอนัตตลักษณะ ด้วยความพากเพียรพยายามจนกว่าจะบรรลุถึงพระนิพพาน เรียกว่า บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติตน ปกครองตน จึงอาจกล่าวได้ว่าหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อตนเองนั้นสามารถแบ่งได้ 2 ประการ คือ บทบาทในการศึกษา และ บทบาทในการปฏิบัติตน

นอกจากนี้พระสงฆ์จะต้องทำภารกิจปกครองคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ **ภารกิจด้านการปกครอง** หมายถึง การควบคุมดูแลให้คณะสงฆ์ภายในวัดประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยและการดูแลปฏิสังขารให้การต้อนรับ **ภารกิจด้านการศาสนศึกษา** จัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้ภิกษุสามเณรได้เรียนในสำนักเรียนที่วัดใกล้เคียงด้วย นอกจากการศึกษาเฉพาะในประเทศไทยแล้ว ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนยังมีอีกหลายหลายประเทศที่มีการจัดการศึกษาที่มีการส่งนักเรียนแลกเปลี่ยน เพราะฉะนั้นการเตรียมความพร้อมทางด้านการศึกษาก็ถือว่ามีส่วนสำคัญเช่นกัน **ภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์** จัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษา หรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น โรงเรียนการกุศลภายในวัด โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เด็กยากจน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด หรือแม้แต่จัดศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนาในอาเซียน **ภารกิจด้านการเผยแผ่** จัดการให้มีการพึงธรรมเทศนาการจัดเกี่ยวกับการอบรมสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน จากการบรรยายธรรมะทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับพระสงฆ์สู่อาเซียน และการศาสนพิธีต่างเพื่อรักษาพิธีกรรม วัฒนธรรมอันดีงาม รวมทั้งการเผยแผ่ธรรมทางวิทยุชุมชน **ภารกิจด้านการสาธารณูปการ** การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนสถานที่มียุคเดิมให้มั่นคงถาวร และการก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติที่จำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและเป็นการส่งเสริมให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมะ **ภารกิจด้านการสาธารณสงเคราะห์** เป็นการ

ดำเนินการกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชนและการพัฒนาสังคมและชุมชนอย่างเช่น การจัดศูนย์ฝึกอาชีพภายในชุมชน โดยมีวัดเป็นสถานที่จัดการฝึกปฏิบัติ ผสมผสานทั้งหลักการปฏิบัติกับหลักธรรมเข้าไปด้วย

สรุป

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นบทบาทพระสงฆ์ไทยกับการพัฒนาภายใต้กระบวนการทัศน์ประชาคมอาเซียน เป็นบทบาทจริงในทางปฏิบัติสำหรับพระสงฆ์ที่จะต้องพัฒนาตนสร้างกระบวนการทัศน์การเรียนรู้เตรียมตัวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ตามหลักการปฏิบัติ 10 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจประชาคมอาเซียน ด้านความลุ่มลึกในพุทธธรรม ด้านกลยุทธ์ในการสอนธรรมะและนำปฏิบัติธรรม ด้านความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร ด้านการเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา ด้านการทรงไว้ซึ่งความศรัทธา ด้านการเป็นผู้นำแห่งจิตวิญญาณ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมเชิงกลยุทธ์ ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการแก้ปัญหาเศรษฐกิจการเมืองสังคมและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน

นอกจากนั้นพระสงฆ์จะต้องเตรียมพร้อมกับการกิจของคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะฉะนั้นพระสงฆ์จะต้องสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

โครงการธรรมศึกษาวิจัย. (2559). เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2559 จาก <http://www.sriprawat.net/2.222.html>

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2536). *การพัฒนาประเทศ : แนวคิดและทิศทาง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดอกเบญจ.

ประกอบมี โคตรกอง. (2541). *บทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาไทยคดีศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระมหาอนุศักดิ์ จันทราลักษณ์. (2548). *ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดมหาสารคาม*. รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการศึกษานอกระบบ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2527). *พุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลดคิมทอง

พัทยา สายหู. (2529). *กลไกของสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.